

Valtiovarainministeriö

52 § LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTUKSESTA

Kunnanhallitus 31.3.2014 § 52, liite 32

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään ja sen kannustettavuutta parannetaan.

Hallitusohjelman mukaan kuntauudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Tavoitteena on mm. poistaa lainsäädännöstä sekä kuntatalouden rahoitusjärjestelmästä kuntaliitoksia vaikeuttavia tekijöitä.

Valtiovarainministeriön asettaman selvitysmiehen toimeksiannon mukaan valtionosuusperusteiden uudistamisessa tuli tarkastella mm. perusteiden läpinäkyvyyttä, lukumäärää, päällekkäisyyksiä, korvaustarpeita, ajanmukaisuutta ja soveltuvuutta kuntarakenteen ja palvelutarpeiden muutoksessa.

Valtiovarainministeriön asettama selvitysmies Arno Miettinen on valmistanut kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain uudistamista. Kunnat saivat kommentoida selvitysmiehen uudistusesitystä joulukuussa 2013. Selvitysmies on tämän jälkeen valmistanut luonnoksen hallituksen esitykseksi, jonka mukaan hän esittää valtionosuusjärjestelmää uudistettavaksi.

Keskeiset ehdotetut muutokset nykyjärjestelmään ovat:

- valtionosuuksien määräytymisperusteiden lukumäärän pienentäminen ja päällekkäisyyksien poistaminen,
- määräytymisperusteiden sisällön yksinkertaistaminen ja uusiminen sekä pääosin portaiden poistaminen,
- laskennallisiin kustannuksiin sisältyvien kustannuserien painoarvojen muuttuminen,
- verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen muuttaminen,
- lisäosien ja yleisen osan yhdistäminen sekä esitys uusiksi lisäosiksi.

Ehdotetun uuden valtionosuusjärjestelmän perusrakenne on:

- laskennalliset kustannukset
- kuntien omarahoitusosuus
- laskennallinen peruspalvelujen valtionosuus
- lisäosat
- verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus.

Esityksessä ehdotetaan, että ikärakenteen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon määräytymisperusteet uudistetaan THL:n ja VATT:n tutkimusten perusteella. Niiden pohjalta ehdotetaan myös ikäryhmien painot ja uusi sairastavuuskerroin. Ehdotettu uusi sairastavuuskriteeri muodostuu terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon osatekijöistä ja niihin sisältyvistä kustannustekijöistä. Kullekin kustannustekijälle on annettu oma paino tekijän yleisyyden ja sen aiheuttaman kustannuksen perusteella. Terveystenhuollon ja vanhustenhuollon kustannukset laskeaan yleisempien kansantautien ja työkyvyttömyyden perusteella. Sosiaalihuollossa kustannusta selittävänä tekijänä on pelkästään työkyvyttömyys.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvoihin kustannusta selittävinä tekijöinä ehdotetaan tuntuva muutosta suhteessa nykyisiin painoarvoihin. Ikärakenteen paino-osuutta kaikista laskennallisista kustannuksista, mukaan lukien esi- ja perusopetus, päivähoido ja muut olosuhdetekijät, ehdotetaan alennettavaksi 70 prosenttiin, kun sen paino on nykyisin 82 prosenttia. Sairastavuuden paino ehdotetaan korotettavaksi noin 2,5 -kertaiseksi nykyjärjestelmään verrattuna. Ehdotetuilla muutoksilla on suuria kuntakohtaisia vaikutuksia.

Kokonaan uutena määräytymiskriteerinä uuteen valtionosuusjärjestelmään ehdotetaan koulutustaustatekijää. OKM:n teettämässä tutkimuksessa on todettu, että esi- ja perusopetuksessa vanhempien koulutustaustalla on merkittävä vaikutus oppimistuloksiin. Koulutustaustakriteerissä ehdotetaan otettavaksi huomioon ilman tutkintoa olevien 30 - 54 -vuotiaiden osuus vastaavasta ikäluokasta kunnissa.

Määräytymistekijöinä ovat myös asukastiheys, työttömyysaste ja saaristolaisuus. Nämä ovat mukana myös nykyisessä järjestelmässä, mutta sisällöltään erilaisina. Kaksikielisyyskriteeriin ehdotetaan yhdistettäväksi nykyisin käytössä oleva esi- ja perusopetuksen ruotsinkielisyyskorotus. Vieraskielisyyskriteeri ehdotetaan uudessa järjestelmässä koskemaan koko väestöä. Nykyisessä järjestelmässä vieraskielisyys otetaan huomioon vain esi- ja perusopetuksen ikäryhmissä.

Nykyinen yleinen osa ja lisäosat esitetään korvattavaksi uudistuksessa kolmella lisäosalla; syrjäisyys, saamelaiten kotiseutualueen kunnat ja työpaikkaomavaraisuus.

Esityksessä ehdotetaan tulopohjan tasauksen painon korottamista. Tämä toteutettaisiin siirtämällä kustannusten tasauksesta noin 700 milj. euroa verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen. Verotuloihin perustuvaa tasausrajaa ehdotetaan nostettavaksi nykyisestä 91,86 prosentista 100 prosenttiin. Tasausrajan alapuolella olevat kunnat saisivat uudessa järjestelmässä tasauslisää 80 prosenttia tasausrajan ja kunnan oman asukaskohtaisen laskennallisen verotulon erotuksesta.

Uusi valtionosuusjärjestelmä esitetään otettavaksi käyttöön vuodesta 2015 alkaen. Uudistus ei vaikuttaisi valtion ja kuntien väliseen kusan-

nustenjakoon. Kuntien välillä uudistus aiheuttaisi merkittäviä muutoksia. Uudistuksen toimeenpanoon esitetään viiden vuoden siirtymäaikaa. Siirtymäajan vuosittaiset muutokset voivat olla asukasta kohti enintään 50 euroa vuonna 2015, 50 euroa vuonna 2016, 80 euroa vuonna 2017, 80 euroa vuonna 2018 ja 120 euroa vuonna 2019 edelliseen vuoteen verrattuna.

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja pyytää kuntia kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteerien painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperusteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymätasauksen kestoon ja porrastukseen.

Ehdotus uudeksi valtionosuusjärjestelmäksi vähentäisi Myrskylän kunnan valtionosuutta vuoden 2014 valtionosuusmäärillä laskettuna 138 euroa/asukas eli yhteensä 275 000 €.

Ehdotus (kunnanjohtaja):

Myrskylän kunnanhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon valtionosuusuudistuksesta:

- Uudistuksen peruslinja on kannatettava, uusi järjestelmä on läpinäkyvämpi kuin nykyinen. Valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistaminen vuosittain on parannus.
- Kriteerien määrän vähentäminen selkeyttää järjestelmää, mutta kriteerien pitää olla luotettavia ja helposti ymmärrettäviä ja niiden laskentaperusteet on oltava kuntien tarkistettavissa. Kriteereistä puuttuvat kuitenkin työkyvyttömyyttä lukuun ottamatta sosiaaliekustannuksia kuvaavat kriteerit. Niitä voisivat olla esim. lastensuojelukustannusten ja päihteidenkäytön haittojen korjaamisen kustannusten ja mielenterveystyönkustannusten taustalla vaikuttavia muuttujia.
- Ikäryhmien painoarvoihin tehty muutokset ovat liian suuria. Kunnat joissa on paljon ikääntynyttä väestöä, menettävät liikaa valtionosuuksia. Ainakin yli 85-vuotiaiden painoarvoa tulisi kasvattaa.
- Sairastavuuskriteeri on tärkeä, mutta sen vaikutus on analysoitava uudestaan, koska sote-ratkaisussa kuntien kustannustenjaon yhdeksi kriteeriksi on ehdotettu sairastavuutta. Eri osa-alueilla käytettyjen sairastavuuskriteerien yhteisvaikutukset kuntien kokonaistalouteen on selvitettävä ennen lopullisia päätöksiä.
- Työttömyyskriteerissä pitäisi huomioida pitkäaikaistyöttömät, joiden osalta vastuu on siirtymässä kunnille entistä enemmän.
- Työpaikkaomavaraisuuskriteeriä ei tarvita. Kunnat joissa on paljon työpaikkoja saavat runsaasti yhteisöveroa ja myös kunnallisveroa kertyy hyvin. Työpaikkaomavaraisuuskriteeri voi myös osaltaan lisä-

tä kuntien välistä epätervettä kilpailua työpaikoista. Pääkaupunki ja maakuntakeskukset hyötyvät valtion ja monien kuntayhtymien työpaikoista, joita kuitenkin kaikkien kuntien kansalaiset ovat verovaroin kustantamassa. Tämä lisää turhaan vastakkainasettelua maakuntien sisällä.

- Verotuloihin perustuvaan tasausjärjestelmään on sisällytettävä kiinteistövero kaikilta osin. Tasauksen painoarvoa kokonaisuudessa on lisättävä.
- Tilaston mukaan kaikki alle 20 000 asukkaan kuntaryhmät menettävät valtionosuuksia. Uudistuksesta on siis tullut väline myös kuntauudistuksen toteuttamiseksi vaikka lähtökohta oli uudistuksen kuntauudistusneutraalisuus.
- Siirtymäajan pitää olla vähintään viisi vuotta. Porrastukseen pitäisi lisätä takapainoa. Pari ensimmäistä vuotta voisi olla esim 30 €/as.
- Harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen on vuosittain varattava riittävästi määrärahaa kuntien poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin.

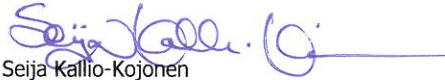
Lisätietoja: Jouko Asuja, puh. 510 8530, jouko.asuja@myrskylä.fi

Täytäntöönpano:
ote valtiovarainministeriö

Pöytäkirjan voi virallisesti todistaa oikeaksi: pöytäkirjanpitäjä, puheenjohtaja ja keskusarkistonhoitaja. (Kuntal. 50 §, Hallintosääntö 19 §)

- [] valitusosoitus liitteenä
- [] oikaisuvaatimusohjeet liitteenä
- [] muutoksenhakukielto liitteenä

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkistetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa virallisesti


Seija Kallio-Kojonen
Keskusarkistonhoitaja